

Bye bye, 2022!

NAJWAŻNIEJSZE WYDARZENIA UBIEGŁEGO ROKU
I GŁÓWNE WYZWANIA NA 2023
W RELACJI CZŁOWIEK-NATURA

LATA
DWUDZIESTE

Przyjazne dla środowiska strategie biznesowe

Lata Dwudzieste, styczeń 2023

Szanowni Państwo,

Już dawno tak źle się nie mówiło o mijającym roku. Ledwo złapaliśmy oddech po bolesnych doświadczeniach pandemii, gdy za wschodnią granicą Polski, dyktator rozpętał wojnę, której skutki rozlały się na cały świat.

Z okazji rozpoczęcia Nowego Roku postanowiliśmy podsumować ten nieszczęśliwy „dwudziesty drugi” i zastanowić się, jakie wyzwania czekają nas w tym roku. Na co dzień mamy szczęście pracować z mądrymi ludźmi, którzy nas inspirują – dlatego w okolicach Sylwestra postanowiliśmy zadać im cztery pytania w kontekście relacji między człowiekiem a naturą:

1. Jakie wydarzenie w 2022 r. uważają za kluczowe w skali świata?
2. Jakie było kluczowe wydarzenie w Polsce?
3. Jakie jest największe wyzwanie stojące przed polskimi władzami w 2023 r.?
4. Jakie w tym roku jest największe wyzwanie dla firm działających w Polsce?

Uwielbiamy się dzielić, więc po zebraniu odpowiedzi z przyjemnością prezentujemy je w tym krótkim podsumowaniu. Przedstawione tu opinie pochodzą od naszych ekspertów, a nie od nas [choć z większością z nich się zgadzamy].

Życzymy miłej lektury, a przede wszystkim dobrego i mądrego 2023!

Marta Marczuk, Mag Zielonych Zmian
Oliwia Grochowska, Młodszy Mag Zielonych Zmian
Mateusz Galica, Partner Zarządzający i Mag Zielonych Zmian

Lata Dwudzieste

Na relację pomiędzy człowiekiem a naturą z różnych stron spojrzeli:

Mirosław Proppé, Fundacja WWF Polska

Prezes zarządu WWF Polska. Dawniej lider projektów zarówno z obszaru polityki, jak i ochrony środowiska. Obecnie odpowiada za nadzór nad działalnością WWF Polska oraz realizowanie strategii rozwoju projektów Fundacji.

dr Andrzej Kassenberg, Instytut na rzecz Ekorozwoju

Współzałożyciel Instytutu na rzecz Ekorozwoju (InE) i Fundacji Efektywności Energetycznej Polski. Od wielu lat zajmuje się działalnością naukową w zakresie zrównoważonego rozwoju. Przewodniczący Okrągłego Stołu ds. Edukacji Klimatycznej.

Piotr Masłowski, zastępca prezydenta miasta Rybnika

Działacz organizacji pozarządowych, odpowiedzialny między innymi za politykę zrównoważonego rozwoju. Prelegent wielu wydarzeń związanych z transformacją miast i regionów.

dr Agnieszka Szymecka-Wesołowska, Fool Law Center

Wspólniczka i współzałożycielka Centrum Prawa Żywnościowego. Doradza przedsiębiorstwom branży spożywczej we wszystkich aspektach prawa żywnościowego.

Marcin Popkiewicz, Nauka o Klimacie

Analityk megatrendów, ekspert i dziennikarz specjalizujący się w obszarach klimatologii i energetyki. Autor bestsellerów „Świat na rozdrożu”, „Rewolucja energetyczna. Ale po co?”, „Nauka o klimacie” i „Zrozumieć transformację energetyczną”.

Anna Gorączka, ekspert dekarbonizacji biznesu

„Odpowiada za strategię dekarbonizacji w Żabka Polska. Współautorka wielu pro-środowiskowych raportów i publikacji.”

Daniel Petryczkiewicz, influencer i aktywista klimatyczny

Dyrektor sprzedaży i marketingu, konsultant zarządzania w branży farmaceutycznej. Fotograf, bloger, miłośnik przyrody, popularny influencer i aktywista klimatyczny.

Dr hab. Maciej Konopka, Brandy LAB

Projektant. Od 20 lat wspólnik i dyrektor kreatywny BRANDY DESIGN. Prezes Fundacji Brandy LAB. Od 10 lat prowadzi na Wydziale Wzornictwa ASP w Warszawie Pracownię Projektowania Opakowań i Marek.

Anna Karczmarczuk, Ipsos, PTBRiO

Prezeska Ipsos Polska i Polskiego Towarzystwa Badaczy Rynku i Opinii. Z branżą badawczą związana od 1993 roku, zdobywała doświadczenie zarówno po stronie agencji badawczych jak i po stronie Klienta.

dr hab. Jacek Wasilewski, Narrative Impact, Uniwersytet Warszawski

Medioznawca specjalizujący się w analizie semiotycznej, metodach storytellingowych oraz badaniach narracji i języka. Autor książek na temat retoryki i narracji.

Kamil Michalski, Kantar Polska

General Manager w firmie Kantar Polska, członek Polskiego Towarzystwa Badaczy Rynku i Opinii. Posiada 16-letnie doświadczenie w prowadzeniu badań marketingowych i społecznych.

2022 na świecie

Jako najważniejsze wydarzenia na świecie w 2022, nasi rozmówcy wskazywali najczęściej na **wojnę w Ukrainie** oraz **szczyt COP15 w Montrealu**.

Rozpętana przez kierującego Federacją Rosyjską dyktatora pełnoskalowa **wojna** pozwoliła społeczeństwom na nowo zrozumieć zależności pomiędzy wydobywaniem paliw kopalnych, a naszym dobrobytem. Mieszkańcy Europy i innych regionów świata odczuli tę zależność we własnych portfelach, co otworzyło szerokie wrota do dyskusji o konieczności transformacji energetycznej i zwiększyło zainteresowanie rozwojem odnawialnych źródeł energii.

Drugie kluczowe wydarzenie, **szczyt w Montrealu** wprowadza przełomowy pakiet 30x30x30 czyli zobowiązanie się do ochrony do 2030 roku 30% obszarów lądowych, 30% morskich i odbudowania 30% obszarów lądowych i morskich, które zostały zdegradowane przez działalność człowieka. Jeśli te zobowiązania zostaną wprowadzone w życie, może to być przełomowy moment w obszarze różnorodności biologicznej, która jest najrzadziej wspominanym i najmniej rozumianym społecznie spośród problemów katastrofy ekologicznej.

LATA
DOWODZIESTE

Wojna i jej skutki dla rynku energii

1. **Skutki klimatyczne wojny** w Ukrainie. Te pozytywne: przyspieszenie procesu ucieczki od paliw ropopochodnych i te negatywne: głównie wypowiedzi Minister Środowiska Ukrainy.
2. Tzw. kontrolowana zimna fuzja termojądrowa pozwalająca uzyskać nadwyżkę energii względem tej wydatkowanej do jej powstania. Jej znaczenie, [o ile da się przełożyć ten eksperyment], choćby za 10 lat, na nowatorskie źródło energii, jest nie do przecenienia.

- **dr Maciej Konopka**, Fundacja Brandy LAB, Akademia Sztuk Pięknych

Wojna w Ukrainie to wydarzenie, które ma ogromny wpływ na niemal wszystkie aspekty życia ludzi i funkcjonowania instytucji na całym świecie. Jest to również wydarzenie, którego podłoże jest nie tylko polityczne, ale też ekologiczne. Svitlana Krakovska, ukraińska badaczka i delegatka na Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) w raporcie zamykającym ostatni panel napisała: **"Zmiana klimatu i wojna w Ukrainie mają te same źródła – to są to paliwa kopalne i nasza zależność od nich."**

Kryzys energetyczny wywołany przez wojnę zmusza państwa do przyspieszonej transformacji, co generuje duże wyzwania i koszty społeczne. Wg analiz Kantara firmy w skali globalnej będą mierzyć się z dwoma najważniejszymi problemami: inflacja i ekologia. Zjawiska te wpływają również na świadomość społeczną. Wg Sustainability Sector Index 2022, przygotowanego przez Kantar, najważniejszymi problemami, z którymi obecnie się mierzymy na świecie są: dostęp do czystej wody, praca w bardzo złych warunkach/wyzysk w pracy i zanieczyszczenie powietrza.

- **Kamil Michalski**,
COO w Kantar Polska

Oczywiście bandycka inwazja Rosji na Ukrainę

zmieniła na tym świecie niemal wszystko.

Nawet osobom kompletnie niezainteresowanym zmianami klimatu ta wojna udowodniła, że takie tematy jak złoża kopalne, niezależność energetyczna są kluczowe. Dzisiaj Rosja, może kiedyś Chiny, albo któreś z niedemokratycznych przeciw państw arabskich wpadnie na równie szalone pomysły. A co to ma wspólnego z tematem człowiek-natura? Bardzo wiele.

Za każdym razem kiedy z powodu benzyny wybraliśmy rower, za każdym razem kiedy zrezygnowaliśmy z foliówki wyprodukowanej z rosyjskiej ropy, robiliśmy małe kroki w pożądanym kierunku.

- **Piotr Masłowski**, zastępca prezydenta miasta Rybnika

Kryzys energetyczny spowodowany inwazją Rosji na Ukrainę i bardzo duży wzrost kosztów źródeł energii, znacząco zwiększający udział tych kosztów zarówno w budżetach gospodarstw domowych jak i kosztach działalności firm/instytucji.

Efekt: **zwiększenie świadomości i wymuszenie oszczędności w zużyciu energii.**

Dodatkowo wzrost kosztów źródeł energii ma oczywiście znaczący wpływ na wysoki poziom inflacji, co z kolei nieco wspiera refleksję wokół rozbuchanej konsumpcji wszelkich dóbr.

I o ile mam dużo wiary w to, że pierwszy, bezpośredni efekt wzrostu tych kosztów może mieć realny i trwały wpływ na zmniejszenie zużycia energii, o tyle w kwestii trwałości efektu zmniejszenia konsumpcji jestem mniejszą optymistką.

- **Anna Karczmarczyk**, prezeska Ipsos Polska PTBRiO

Szczyt COP 15 ds. bioróżnorodności

15. szczyt ONZ-owskiej konwencji ds. bioróżnorodności w Montrealu ponieważ to w dzikości i dzikiej przyrodzie jest nadzieja. **Uzgodniony pakiet 30x30x30** czyli zobowiązanie się do ochrony do 2030 roku 30% obszarów lądowych, 30% morskich i odbudowania 30% obszarów lądowych i morskich które zostały zdegradowane przez działalność człowieka. To, co bardzo ważne, to że uzgodniony został także ramowy budżet na te działania czyli 200 mld USD rocznie. 20 mld dolarów będzie przekazywane z krajów rozwiniętych do rozwijających się aby właśnie tam prowadzić działania z zakresu ochrony przyrody dopóki jest co chronić i aby nie powtarzać błędów globalnej północy w tym zakresie. Oczywiście skutki tego zobaczymy za jakiś czas, ale po pierwsze, te cele są dużo bardziej ambitne [poprzednie zakładały ochronę 17% lądów i 10% obszarów morskich], po drugie znacząco wzrosły potencjalne nakłady na tę ochronę, a po trzecie, te cele globalne są mocno spójne z celami UE w tym zakresie. To oznacza - szczególnie w polskim kontekście - dużo większą presję na ociągający się w tym zakresie polski rząd - jakkolwiek on będzie po wyborach. Oczywiście mam dwie podstawowe obawy - do tej pory nie udało się spełnić żadnego ze stawianych przez międzynarodowe gremia celów - ani w zakresie ochrony przyrody ani wzrostu emisji CO₂ [i temperatury] - więc i te ambitne cele mogą pozostać tylko na papierze. Po drugie - Polska już wielokrotnie pokazała, że zupełnie nie przejmuje się uzgodnieniami międzynarodowymi, nie tylko w tym zakresie. Dla przeciwwagi, warto zauważyć, że aktywiści i organizacje społeczne i przyrodnicze dostają potężne narzędzie na które można się powoływać. Poza tym widać, że blokada pieniędzy [patrz KPO] jest dość skutecznym i bardzo znaczącym straszakiem dla krajów, które famią prawo i nie dotrzymują umów.

- **Daniel Petryczkiewicz**, aktywista klimatyczny i influencer

Mam nadzieję, że COP15 dotyczący bioróżnorodności.

- **Marcin Popkiewicz**, Nauka o Klimacie

Konferencja ONZ ds. różnorodności biologicznej w Montrealu (COP15): około **60% globalnego PKB** jest bezpośrednio lub pośrednio zależne od natury i zachowania bioróżnorodności (np. bezpieczeństwo upraw i żywności, ponad połowa leków na nowotwory, itp.) Uznanie przez strony konferencji (wszystkie państwa członkowskie ONZ), że ochrona bioróżnorodności i zatrzymanie globalnego wymierania jest globalnym obowiązkiem nas wszystkich oznacza, że podobnie jak Porozumienie Paryskie dla klimatu, wszyscy - rządy, biznes i społeczeństwa wszystkich krajów - razem zobowiązujemy się do współpracy w tym zakresie.

- **Mirosław Proppé**, WWF

Inne ważne wydarzenia w 2022 r.

Może być tak, że 2022 rok zostanie zapamiętany jako rok udostępnienia nowej generacji czatbotów AI. To rozwiązanie nie podsyła ci linków, tak jak wyszukiwarka. Daje ci gotowe odpowiedzi, jest w stanie napisać tekst i przygotować rysunek. Masę wiedzy dostaniemy na tacy. Tej dobrej [czym zastąpić coś nieekologicznego], ale także tej złej [np. jak zrobić bombę]. To może wywołać tsunami rynku pracy. **Sztuczna inteligencja**, bo tu o niej mowa, zmieni nasz sposób funkcjonowania, także [a może zwłaszcza] w relacji z naturą. Patrząc na skokowy rozwój tej technologii jakoś trudno mi odciąć się od dystopijnych wizji przyszłości.

- **Piotr Masłowski**, zastępca prezydenta miasta Rybnika

Po pierwsze – w relacji człowiek-natura **człowiek zachowywał się jak pasożyt**, to znaczy: skonsumować ile się da z miejsca żywiciela i uciec dalej. To była narracja „czyńcie sobie ziemię poddaną” – jako rodzaj niewolnika, którego trzeba wyzyskać do cna. Kolejne zwiększanie limitów CO₂ przez polityków na globalnych szczytach klimatycznych było tego dowodem. Postawa Buffalo Billa jako tego, który marnotrawił najwięcej [żywności, przestrzeni, energii] była mocno związana ze statusem, władzą i męskością. Kryzys takiej tradycyjnej męskości i nastawienia na grabież natury widać w jednym wydarzeniu ostatniego tygodnia – odpowiedzi Greta Thunberg na przechwałki Andrew Tate’a, który chwali się swoimi 33 samochodami. Thunberg odpowiedziała słowami spoza paradygmatu troski o środowisko – wskazując raczej na obciachowość takiej postawy, w której rozwiązała konsumpcja wiąże się z kompleksem męskości. To małe wydarzenie pokazuje coś większego, co się dzieje pod powierzchnią – taka postawa zaczyna być obciachowa. Niebezpieczna. Samolubna. I że w związku z tym nowe pokolenie, które protestowało, za moment zmieni prawa. Od tego momentu zacznie się ostrzejsza walka. Przy okazji Andrew Tate został chwilę potem aresztowany za handel ludźmi. Jako globalne wydarzenie uważam ustanowienie **masy krytycznej w zmianie narracji o klimacie** – o czym świadczy to, że ćwierć miliarda ludzi obejrzało tego tweet’a, pół miliona podało go dalej.

- **Jacek Wasilewski**, Narrative Impact

Mięso hodowane komórkowo – rok 2022 był niewątpliwie bardzo ważnym rokiem na ścieżce upowszechnienia i komercjalizacji mięsa in vitro. Chodzi o mięso wytworzone bezpośrednio z komórek zwierzęcych, którego produkcja – w porównaniu do tradycyjnej hodowli – wymaga zdecydowanie mniejszego zużycia naturalnych zasobów [ziemi, wody] i wiąże się z nieporównywalnie mniejszą emisją gazów cieplarnianych [o dobrostanie zwierząt nie wspominając]. Pojawianie się tej technologii świetnie pokazuje też rewolucyjną zmianę, jaka dokonała się w relacji człowiek-natura w kontekście zdolności człowieka do „władania” procesami organicznymi.

Oczywiście od co najmniej dekady wiele koncernów i firm pracuje nad skalowalną produkcją mięsa komórkowego. Już w 2020 r. Singapur, a dokładniej Singapurska Agencja ds. Żywności, jako pierwsza na świecie zezwoliła na wprowadzanie do obrotu tak wyprodukowanego kurczaka, ale dopiero pod koniec 2022 r. takie produkty stały się dostępne w sprzedaży konsumenckiej [pierwszym na świecie sklepem mięsnym, który sprzedaje i serwuje komórkowe mięso z kurczaka marki GOOD Meat jest Singapore’s Huber’s Butchery].

Pod koniec 2022 r. kamień milowy postawiła też FDA [Amerykańska Agencja ds. Żywności i Leków], która – na wniosek firmy UPSIDE Foods - oficjalnie uznała mięso hodowane w laboratorium za bezpieczne do spożycia. Nie jest to jeszcze równoznaczne z zezwoleniem na wprowadzanie takiego mięsa do obrotu w USA, ale z pewnością znacząco ten moment przybliżyła i otwiera nową erę w sektorze produkcji mięsa. Myśląc globalnie, nie można też pominąć faktu, że właśnie w 2022 r. chińskie ministerstwo rolnictwa po raz pierwszy włączyło mięso hodowane komórkowo do swojego pięcioletniego planu rozwoju rolnego [z czym wiąże się finansowanie tego sektora ze środków publicznych], a dodatkowo – jak pokazują badania – zdecydowana większość chińskich konsumentów jest gotowych na jego spożywanie.

- **Dr Agnieszka Szymecka-Wesołowska**, FoodLaw

28 VII 2022 r. Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych przyjęło rezolucję uznającą, że dostęp do czystego środowiska jest **prawem człowieka**. Pomimo, że rezolucja nie jest prawnie wiążąca dla wszystkich krajów to jednak zapoczątkowuje dyskurs myślenia o naszej Planecie w kategoriach wartości wspólnych, ważnych dla ludzkości, niezależnie od granic państwowych. Mam ogromną nadzieję, że rezolucja przyczyni się do wzmożenia wysiłków na rzecz przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu oraz zmobilizuje do szybszego działania.

- **Anna Gorączka**, ekspert dekarbonizacji biznesu

Opublikowanie Szóstego Raportu IPCC część I – podsumowanie dla polityków. Pokazuje on, że okno możliwości nieprzekroczenia wzrostu temperatury o 1,5°C prawie jest zamknięte. Jeżeli będziemy emitowali tyle, co dzisiaj to do roku 2030 wyczerpiemy cały budżet węglowy 1,5°C. Grozi nam wzrost o 4-5°C, a przy obecnych planowanych działaniach to jest ok. 3°C. **Żarty się skończyły, a zaczęły się schody** jak powiedział góral starając się wyjść z knajpy.

- **Andrzej Kassenberg**, Instytut na Rzecz Ekorozwoju

2022 w Polsce

W Polsce, podobnie jak w skali świata, najważniejszym wydarzeniem ubiegłego roku była inwazja Federacji Rosyjskiej na Ukrainę. Drugim wydarzeniem roku w obszarze relacji człowiek-Ziemia okazała się katastrofa ekologiczna na Odrze.

Wojna i sankcje nałożone na Rosję okazały się paradoksalnie gigantycznym stymulatorem zmian w polskiej polityce energetycznej. W ciągu kilku miesięcy, zarówno w sferze narracji, jak i praktycznych decyzji, stało się coś, na co część ekspertów środowiskowych i energetycznych czekało co najmniej od dekady. Zastanawiający jest jednak fakt, że apele ekspertów nie wystarczają, a marazm w polityce energetycznej można przełamać dopiero tak drastycznym wydarzeniem jak wojna i jej konsekwencje.

Katastrofa na Odrze z jednej strony uśmierciła dziesiątki tysięcy istnień, z drugiej zdemaskowała brak kompetencji władz i instytucji państwowych w obszarze monitoringu i przeciwdziałania zagrożeniom środowiskowym. Gdyby szukać pozytywów, byłoby to bezprecedensowe przebicie się skomplikowanych i trudnych kwestii o zależnościach między działalnością człowieka a naturą do debaty publicznej. Choć jednym chodziło o uśmiercenie ekosystemu rzeki, a drudzy martwili się o to, że w trakcie rekordowych upałów nie mogą się ochłodzić w wodzie, tak duża debata środowiskowa nie przetoczyła się wcześniej przez polską opinię publiczną.

Oba wydarzenia można skwitować powiedzeniem „mądry Polak po szkodzie”...

Wojna w Ukrainie i wynikająca z niej nowa strategia energetyczna Polski

Polskie wydarzenie roku w relacji człowiek-natura to raptowne **przeorganizowanie się polskiej strategii energetycznej** na samowystarczalność w związku z wojną w Ukrainie. Zmiany dokonane w priorytetach polskich rządzących, które niebezpieczną zależność energetyki od importu w niestabilnych warunkach spowodowały przychylność myślenia dla różnych rodzajów OZE i przymusu patriotycznego wyjścia z węglowego klinczu.

- **Jacek Wasilewski**, Narrative Impact

Wpływ wojny w Ukrainie na dostawy kopalnych surowców energetycznych do Polski: nasze apele od wielu lat mówiły, że uzależnienie polskiego systemu energetycznego i gospodarki od paliw kopalnych, to nie tylko negatywny wpływ na klimat, ale także bezpieczeństwo energetyczne i konkurencyjność gospodarki (por. raport WWF i BCG z 2018 roku „Polska dla pokoleń. Scenariusze rozwoju do 2050 roku”). Dziś mamy dowód, szkoda że taki drogi, że **rozporozszona energetyka oparta o OZE**, jest jedyną alternatywą.

- **Mirosław Proppé**, WWF

Wojna na Ukrainie, która **potrzęsnęła światem paliw kopalnych** (koszt importu do Polski ropa + gaz + węgiel w tym roku wyniesie jakieś 200 mld zł). A poza tym wydanie epokowej książki Marcina Popkiewicza "Zrozumieć transformację energetyczną" 🤔

- **Marcin Popkiewicz**,
Nauka o Klimacie

Katastrofa na Odrze

Nadanie **osobowości prawnej rzekom i innym elementom przyrody** – to wprawdzie nie nasza polska rzeczywistość, ale w związku z katastrofą ekologiczną na Odrze, która miała miejsce w lecie 2022 r., zaczęła się publiczna debata na ten temat skuteczności obecnego systemu ochrony przyrody i możliwych rozwiązań. Od strony formalnej nadanie Odrze osobowości prawnej oznaczałoby, że zyskałaby ona zdolność sądową, a zatem mogłaby stać się stroną postępowania wobec przedsiębiorstw/osób, które spowodowały jej degradację (działając oczywiście poprzez reprezentujący ją organ). Obecnie taką możliwość prawo przyznaje tylko człowiekowi i fikcyjnym „podmiotom” będącym przejawem działalności człowieka (np. spółkom prawa handlowego, spółdzielniom, fundacjom itd.).

W praktyce nadanie osobowości prawnej elementom przyrody miałoby raczej charakter symboliczny i samo w sobie nie gwarantowałoby jej pełnej ochrony, ale w mojej ocenie sama ta idea jest warta odnotowania, ponieważ wiąże się ona ze zmianą dotychczasowego paradygmatu relacji człowiek-natura w kontekście systemu prawnego. Chodzi tutaj o odejście od antropocentrycznego założenia podległości/służebności natury wobec człowieka i przyjęcie zasady współistnienia na równych prawach. Przyznanie, że rzeka jest podmiotem – a nie tylko przedmiotem prawa (np. własności człowieka) – wpisuje się zresztą w szerszy trend, nazywany przez infuture institute – PostAntropocen (more-than-human). Zgodnie z tą koncepcją człowiek przestaje stawiać w centrum zainteresowania siebie i swoją użyteczność, ale uwzględnia także korzyści i skutki (w tym we wszelkiej działalności gospodarczej) dla innych „bytów”, a w szczególności dla konkretnych elementów ekosystemu. Idea taka nie jest tylko prawniczą fantazją, bo została już realnie przyjęta w różnych systemach prawnych. Przykładowo osobowość prawną posiada rzeka Magpie w Kanadzie, czy rzeka Whanganui w Nowej Zelandii (o osobowość prawną rzek dopominały się także sądy w Indiach czy w Kolumbii). Takie rozwiązania wiążą się oczywiście w dużej mierze z wierzeniami, obyczajami i kulturą ludności zamieszkującej wspomniane obszary, które kierują się innymi wartościami niż cywilizacja zachodnia, ale z pewnością sama koncepcja współistnienia człowieka i natury na równych prawach jest warta refleksji także w kontekście zachodniego czy krajowego systemu prawnego.

- **Dr Agnieszka Szymecka-Wesołowska**, FoodLaw

Zmiany klimatu mają coraz bardziej dotkliwy wpływ na środowiska lokalne. Również w Polsce musimy mierzyć się z coraz częstszymi anomaliami pogodowymi, skutkującymi lokalnymi powodzią lub suszami, a także katastrofami ekologicznymi, ja ta na Odrze. Obawy o dostęp do wody widoczne są w wynikach Sustainability Sector Index 2022 w Polsce. Dwa najważniejsze problemy, którymi obecnie powinny zająć się firmy, to wg Polaków, dostęp do bezpiecznej wody i zanieczyszczenie wody.

- **Kamil Michalski**, COO w Kantar Polska

Katastrofa na Odrze (c.d.)

Niestety tutaj mam tylko jeden - negatywny i straszny przykład - katastrofa na Odrze. Pokazuje on gdzie jesteśmy w Polsce w kwestii realizacji dyrektywy wodnej, gdzie jesteśmy w kwestii świadomości powiązania różnych zjawisk wywołanych antropogeniczną zmianą klimatu i jak bardzo jesteśmy nieprzygotowani w kwestiach organizacyjnych i działań kryzysowych w razie wystąpienia takich katastrof. Widać także, że w imię zbijania kapitału wyborczego - co nie jest niespodzianką - Odra została poświęcona i tragedia która się tam wydarzyła trwa nadal. Zrzuty zasolonej wody z kopalń, które produkują węgiel którego nie potrafił zapewnić rząd [także nie przeprowadzając transformacji energetycznej], jest ważniejszy niż życie rzeki, a nawet jak pokazała reakcja władz - zdrowie ludzi. Z drugiej strony, dzięki katastrofie w Odrze możemy mówić o **rewolucji rzecznej** na miarę tej leśnej sprzed 2 lat. Temat zainteresowania rzekami, czystą wodą, renaturyzacją rzek, bagien, mokradeł, osobowością prawną przyrody i w ogóle powrotem do podmiotowości w tym zakresie oraz aktywizacja społeczna w tym obszarze była bezprecedensowa w 2022 roku. Czy to wystarczy? Oczywiście, że nie i nikt nie ma chyba takich oczekiwań - aby zmieniło się podejście do przyrody, rzek, lasów, istot-więcej-niż-ludzkich, potrzeba zmian systemowych - a pierwszą jest zmiana władzy. Paradoksalnie, dzięki takim wydarzeniom jak na Odrze wyłaniają się liderzy, którzy mogą prowadzić dalej takie tematy w rozmowach z, miejmy nadzieję nową partią rządzącą. Uważam też, że trzeba zrobić WSZYSTKO aby doprowadzić do tego że tematy „zielone” i realne pomysły na ich rozwiązanie i poprawę [przepraszam za skrót myślowy] - znajdują się wysoko na agendzie wyborczej i będą na tyle ważne, że nie uda się bez nich wygrać wyborów!

- **Daniel Petryczkiewicz**, aktywista klimatyczny i influencer

Zatrucie ryb w Odrze było drastycznym przykładem **dezynwoltury** i **lekceważenia** skutków aktywności człowieka wobec natury, ale też reakcją powszechnego oburzenia na tę sytuację. Również 17 stopni powyżej zera 2 stycznia 2023 w Warszawie, a latem upały powyżej 40 st. C, które pozwalają ludziom odczuć na własnej skórze, że zmiany postępują i nie są wymysłem propagandy.

- **Maciej Konopka**, Brandy LAB, Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie

Katastrofa ekologiczna na Odrze oraz jej skutki, czyli zniszczony ekosystem rzeki, setki ton skażonych ryb i tysiące ludzi, którzy utracili pracę lub dochody.

Pokazała ona, że jesteśmy **uzależnieni od ekosystemów przyrodniczych** i nawet najmniejsza zmiana w równowadze przyrodniczej może mieć katastrofalne skutki.

- **Anna Gorączka**, ekspert dekarbonizacji biznesu

Inne ważne wydarzenia dla Polski

Żeby nie pisać znowu o wojnie to powiem, że największa granda to **brak dostępu do KPO**. Na stole leżą miliardy złotych, które mogłyby posłużyć jako dźwignia do zmian klimatycznych, niezależności energetycznej, a z powodów interesów i ideologicznego zacietrzewienia nie mamy do nich dostępu.

- **Piotr Masłowski**, zastępca prezydenta miasta Rybnika

Inflacja i rosnące koszty życia, może się zdawać, nie sprzyjają zachowaniom proekologicznym, które najczęściej (w percepcji klientów) wiążą się z dodatkowymi wydatkami. Jednak z naszych badań wynika, że problemy te mogą skutkować większą wrażliwością na zjawiska tak dobre z ekonomicznego punktu widzenia, jak i ogólnego dobrostanu planety, jak choćby niemarnowanie żywności. **Niższy poziom marnotrawstwa** może być pozytywnym skutkiem ubocznym drożyzny.

- **Kamil Michalski**, COO w Kantar Polska

Polityka rządu Zjednoczonej Prawicy popierana przez związki zawodowe górnicze i część ekspertów dążąca do **osłabienia czy też rezygnacji z polityki klimatycznej**. Poniżej wybrane cytaty z Rzeczypospolitej:

- W najbliższych dniach przedstawimy projekt zawieszający unijny system ETS co najmniej na czas prowadzenia wojny. To system haraczu, za który płacą wszyscy Polacy - powiedział prezes Solidarnej Polski Zbigniew Ziobro.
- Mamy węgla na 200 lat, to jest prawda, oczywiście nie wszędzie da się go wydobyć. Główny problem widzę w Brukseli. Tacy ludzie jak [wiceszef KE Frans] Timmermans, to jest szaleniec, który w Glasgow, kilkanaście miesięcy temu mówił, że nie ma węgla w pomysłach na politykę klimatyczną UE – przekonywał sekretarz stanu w KPRM, polityk Solidarnej Polski, Michał Wójcik.
- Zdaniem lidera związkowego Przewodniczącego Krajowego Sekretariatu Górnictwa i Energetyki (KSGiE) NSZZ Solidarność Jarosław Grzesika, wobec braku analizy wielowymiarowych skutków wdrożenia pakietu, które miała przygotować Komisja Europejska, uzasadnionym krokiem byłoby wstrzymanie prac nad "Fit for 55".
- W obecnej kryzysowej sytuacji Polska powinna zawiesić negocjacje w sprawie pakietu Fit for 55 – powiedział w czwartek doradca prezydenta Andrzeja Dudy Paweł Sałek
- Pakiet Fit for 55, którego celem jest ograniczenia emisji gazów cieplarnianych o co najmniej 55 proc. do 2030 roku oraz osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 r. jest dla Polski w całości niemożliwy do osiągnięcia - powiedziała w poniedziałek w Luksemburgu polska minister klimatu i środowiska Anna Moskwa,
- W pierwszej kolejności, najpóźniej do końca roku, rząd powinien przedstawić projekt "Polityki Energetycznej Polski do 2050 roku", gdzie węgiel byłby wpisany jako paliwo przejściowe – zaznacza Bogusław Hutek, szef górniczej Solidarności.
- Chcemy korzystać tak długo jak to będzie możliwe z węgla, w ramach umowy społecznej, z dobra, jakim jest polski węgiel; chcemy też tworzyć jak najlepsze miejsca pracy na Śląsku dla górników i przyszłych pokoleń – powiedział w środę w Zabrzu premier Mateusz Morawiecki.

A dzisiejszy koszt emisji jednej tony CO₂ wynosi prawie 90 euro. Tego zagadnienia nie da się inaczej obejść, jak poprzez wyeliminowanie spekulantów spoza energetyki z obrotu limitami emisji CO₂ lub, a może przede wszystkim, poprzez zawieszenie całej nieszczęsnej procedury ETS, która obowiązuje wyłącznie w UE i niczego dobrego dla ekologii nie wnosi - dodaje Jerzy Markowski.

- **Andrzej Kassenberg**, Instytut na Rzecz Ekorozwoju

Wyzwania dla władz na 2023

Wdrożenie odpowiedzialnej **polityki klimatycznej** oraz przeprowadzenie **transformacji energetycznej** to dwie główne wskazówki naszych ekspertów dla polskich władz.

Już od kilku lat zarówno organizacje pozarządowe, jak i bardziej świadomi decydenci w firmach i organizacjach branżowych, boją się, że Polska nie ma jasnej polityki klimatycznej. Nasi eksperci wskazują, że transformacja energetyczna i polityka klimatyczna muszą przestać być traktowane jako zagrożenie, a powinny być przedstawione jako szansa dla polskiej gospodarki i społeczeństwa. W swych komentarzach wywołują rząd i ustawodawcę do tablicy, by zamiast zajmować się budującymi chwilowy kapitał polityczny zastępczymi, bieżącymi kwestiami, stworzyć mądrą i odpowiedzialną politykę zorientowaną na ład społeczny i jakość życia przez kolejne dekady.

W tym roku czekają nas wybory do parlamentu. To szansa, by kwestie związane z mądrym planowaniem przyszłości stały się przedmiotem debaty między kandydatami a wyborcami. To także zagrożenie, że partie zajmą się bieżącymi transferami socjalnymi, zamiast spojrzeć w przyszłość. Niewątpliwie, historia będzie się rozgrywać na naszych oczach.

LATA
ODWOZIESTE

Odpowiedzialna polityka klimatyczna polskich władz

2023 to w Polsce **rok specyficzny, bo wyborczy**. Widzę tu dwa wyzwania. Po pierwsze: duża pokusa niwelowania rosnących kosztów życia poprzez kolejne transfery środków, szczególnie do najatrakcyjniejszej grupy potencjalnych wyborców. Po drugie: podjęcie działań w celu uniknięcia katastrofy klimatycznej wymaga długofalowego, odważnego planu i konsekwentnej realizacji jego poszczególnych punktów w każdym roku. Obawiam się, że w obliczu rozpoczętej już kampanii wyborczej, która de facto potrwa aż do późnej jesieni; ten obszar może nie być dla władzy priorytetem.

- **Anna Karczmarczyk**, prezeska Ipsos Polska, PTBRiO

Wdrożenie wszystkich istniejących już i uchwalonych **unijnych dyrektyw oraz zapisów wykonawczych**, jak np. ostatnio opracowanych norm dotyczących możliwości używania opakowań jednorazowych z plastiku ,czego nie robimy... a także norm zanieczyszczeń powietrza.

- **dr Maciej Konopka**, Fundacja Brandy LAB, Akademia Sztuk Pięknych

Publiczne przyznanie,

że zmiana klimatu i wynikające z tego skutki obecne i przyszłe są koniecznością do podjęcia wysiłku rozwojowego w stronę zeroemisyjnej gospodarki. A dalej, przyjęcie zasady „do not significant harm” (nie wyrządzania znacznej szkody środowiskowej – kompensacja strat środowiskowych nie oznacza braku znaczącej szkody) i zasady oceny wpływu na przybliżanie do zeroemisyjności do Oceny Skutków Regulacji każdego nowego prawa i polityki.

- **Mirosław Proppé**, WWF

KPO, FST i fundusze strukturalne – **zagwarantowanie dostępu do pieniędzy**, przygotowanie dobrych projektów. Bo z tym drugim wątkiem problem jest równie wielki jak z samą blokadą dostępu do środków. Poza największymi miastami brak wiedzy i umiejętności do tego, żeby zmiany przeprowadzać.

- **Piotr Masłowski**, zastępca prezydenta miasta Rybnika

Odpowiedzialna polityka klimatyczna (c.d.)

Transformacja energetyczna i „zielone” tematy: reforma Lasów Państwowych, realna polityka zmierzająca do spełnienia wymogów dyrektywy wodnej UE. Chciałbym aby te tematy **zaważyły na wyniku wyborów!**

- **Daniel Petryczkiewicz**, aktywista klimatyczny i influencer

Odwrócenie myślenia, że polityka klimatyczna to zagrożenie dla gospodarki, energetyki itp. ale tak naprawdę to ogromna szansa dokonanie transformacji energetyczno-klimatycznej. Trudna ale dająca znaczące korzyści na przyszłość. Tylko trzeba **zmienić sposób myślenia** z bronięcia tego co jest (politycznie wygodne) na myślenie o przyszłości dzieci i wnuków.

- **Andrzej Kassenberg**, Instytut na Rzecz Ekorozwoju

Myślę, że ogromnym wyzwaniem polskiego prawodawcy jest stopniowe przekładanie na krajowy porządek prawny i zapewnienie egzekwowalności unijnych regulacji związanych z **realizacją celów Zielonego Ładu**. Dotyczy to w zasadzie wszystkich sektorów gospodarki i dziesiątek obszarów regulacyjnych. Jednym z takich obszarów jest np. walka z odpadami plastikowymi, polityka zarządzania cyklem życia opakowań i związana z nimi rewolucja na rynku opakowań. W tym zakresie polskie władze mają spore zaległości biorąc pod uwagę, że wciąż na adaptację do prawa krajowego czekają przepisy w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych (dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/852 z dnia 30 maja 2018 r.), która wprowadza m.in. system ROP (tzw. rozszerzonej odpowiedzialności producenta) i która miała być zaimplementowana już w lipcu 2020 r. Podobnie sprawa się ma z przepisami tzw. dyrektywy „plastikowej”, która ogranicza wpływ niektórych produktów z tworzyw sztucznych na środowisko. Przepisy tej dyrektywy miały być przyjęte w 2021 r.. Ponadto, wciąż też trwają prace nad systemem kaucyjnym. To są na pewno tematy, z którymi będą się mierzyć polskie władze w tym roku. Patrząc zaś bliżej na branżę spożywczą, która jest mi szczególnie bliska, warto wspomnieć np. o kwestii przeciwdziałania marnowaniu żywności. Dzisiaj w Polsce temat ten jest regulowany przez ustawę z dnia 19 lipca 2019 r. o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności. Regulacja ta wprowadza tylko obowiązki na poziomie handlu i to tylko wobec tych przedsiębiorstw, które prowadzą sprzedaż żywności w sklepach wielkopowierzchniowych. Sklepy są zobowiązane do prowadzenia kampanii edukacyjnych wśród konsumentów i zawierania umów o przekazywanie żywności z organizacjami pozarządowymi (np. Bankami Żywności) a w przypadku braku takich umów, do ponoszenia dodatkowych opłat. Jest to jednak tylko wierzchołek góry lodowej. Jak bowiem pokazują wyniki badania PROM z 2020 r., w Polsce marnuje się 4,8 mln ton jedzenia rocznie, z czego aż 60% generują gospodarstwa domowe. Na drugim miejscu lokuje się produkcja rolnicza i przetwórstwo (łącznie ponad 30%) a handel przyczynia się do marnowania zaledwie w blisko 7%. Patrząc zatem na te statystyki można z łatwością zauważyć, że obecnie obowiązująca ustawa dedykowana temu problemowi tylko w minimalnym zakresie wpływa na realną walkę ze zjawiskiem food waste. Jest to też na pewno temat, któremu władze powinny poświęcić więcej uwagi w 2023 r.

- **Dr Agnieszka Szymecka-Wesołowska**, FoodLaw

Transformacja energetyczna polskiej gospodarki

Największym wyzwaniem dla władzy w 2023 roku będzie **polityka energetyczna**. Z jednej strony chcemy dalej uniezależniać się od paliw kopalnych z drugiej nie możemy (na dzień dzisiejszy) liczyć na pieniądze z KPO i nie mamy odblokowanych możliwości inwestycji w energię wiatrową (tzw. ustawa 10H). Dramaturgii dodaje fakt, że rok 2023 jest rokiem wyborczym, gdzie bardzo trudno jest planować długoterminowe inwestycje. Oby nie był to dla klimatu rok stracony.

- **Anna Gorączka**,
ekspert dekarbonizacji biznesu

Największe wyzwanie dla rządzących i firm w Polsce to sensowne przygotowanie się do zwrotu w stronę wodoru. Polska postawiła na wodór, offshore na Bałtyku i elektromobilność przy wykorzystaniu wodoru. Miasta testują wodorowe polskie autobusy. Władze powinny zapakować tę zmianę w **patriotyczne zwycięstwo i naszą „podróż na księżyc”**, dla której warto podjąć chwilowe wyrzeczenia.

- **Jacek Wasilewski**, Narrative Impact

"**Odkorkowanie**" tak długo blokowanej transformacji energetycznej.

- **Marcin Popkiewicz**,
Nauka o Klimacie

Wyzwania dla biznesu na 2023

Wyniki badania „Ziemia atakuje” z 2022 r. pokazały, że w obliczu niezdecydowanych działań władz centralnych, Polacy oczekują zmiany sposobu działania od firm.

Biznesowi z pomocą przychodzi tu dyrektywa CSRD Komisji Europejskiej, która od przyszłego roku nakłada obowiązek raportowania postępów w strategii zrównoważonego rozwoju na wszystkie duże firmy działające na terenie Unii Europejskiej. W przypadku Polski to **grubo ponad 3 tysiące podmiotów**.

Mamy więc przed sobą szansę bezprecedensowej zmiany w sposobu planowania i zarządzania biznesem. Mamy też zagrożenie instrumentalnego potraktowania kwestii zrównoważonego rozwoju, być może czeka nas prawdziwa eksplozja greenwashingu i fasadowych działań.

Jedno jest pewne: już dawno przed biznesem nie stały tak ambitne zadania i już dawno biznes nie był tak nieprzygotowany na ich strukturalne wdrożenie. Wygląda na to, że rok 2023 może stać się rokiem intensywnego uzupełniania braków w edukacji w obszarze nauki o klimacie oraz o środowisku naturalnym.

A₁ L₁ L₁

Y₄ O₁ U₁

N₁ E₁ E₁ D₂

I₁ S₁

L₁ E₁ S₁ S₁

Wdrożenie strategii i raportowania ESG

Myślę, że można śmiało uznać, że największym wyzwaniem dla przedsiębiorstw – nie tylko w 2023 r. ale też w kolejnych latach – będzie **przestawienie działalności na tory zrównoważonego rozwoju** a w ramach tego np. przygotowywanie się do obowiązkowego raportowania kwestii ESG (w listopadzie 2022 r. Parlament Europejski przyjął tzw. dyrektywę CSRD) czy należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju (wciąż procedowany projekt tzw. dyrektywy CSDD).

Duża zmiana szykuje się także w obszarze **wzmocnienia pozycji konsumentów w procesie transformacji ekologicznej**. Na poziomie unijnym trwają prace nad projektem dyrektywy, która ma na celu zapewnienie konsumentom możliwości podejmowania świadomych i przyjaznych środowisku decyzji przy zakupie produktów, a tym samym przyczyniania się do bardziej zrównoważonej konsumpcji. Planowane są takie rozwiązania jak przeciwdziałanie planowemu postarzaniu produktów i promowanie ich dłuższej trwałości, czy ochrona konsumentów przed greenwashingiem. Przedsiębiorstwa muszą na bieżąco śledzić planowane regulacje i przygotowywać się na ich wdrożenie.

- **Dr Agnieszka Szymecka-Wesołowska**, FoodLaw

Największe wyzwanie dla biznesu to publiczne przyznanie, że neutralność środowiskowa (klimatyczna i wpływ na utratę różnorodności biologicznej oraz zużycie wody) są **definicją nowej konkurencyjności** w świecie i wynikająca z tego zmiana strategii działania, dla utrzymania konkurencyjności.

- **Mirosław Proppé**, WWF

Każda z firm działających musi opracować i wdrażać strategię klimatyczną dla swojej aktywności i to w kontekście dążenia do wyeliminowania emisji gazów cieplarnianych, jak i pokazanie kontrahentom czy klientom, że jest pro klimatyczna (badanie ESG w tym śladu węglowego). W przeciwnym wypadku z roku na rok będzie bardziej zagrożona **wypadnięciem z rynku**, bo nie będzie chętnych do współpracy jak i kupowania produktów i korzystania z usług. Ponadto każda firma musi przygotować na bezpośrednie lub pośrednie konsekwencje zmiany klimatu to oznacza szeroką adaptację do przewidywanej w przyszłości sytuacji. W całości to jest audyt klimatyczny na jego podstawie budowana strategia klimatyczna firmy.

- **Andrzej Kassenberg**, Instytut na Rzecz Ekorozwoju

2023 to dla większości firm znaczące wzrosty kosztów działalności, a więc mocny nacisk na poprawianie efektywności, często za wszelką cenę. Z drugiej strony wzrastające znaczenie kwestii ESG, zwłaszcza w kontekście coraz szerszego zasięgu obowiązkowego raportowania. W teorii te dwa obszary mogą dobrze iść w parze, w praktyce ich połączenie może być sporym wyzwaniem. Część firm na pewno pozytywnie wykorzysta czas kryzysu i wejdzie na drogę prawdziwych zmian. Ale na pewno nie wszystkie, bo pokusa **powierzchnowego potraktowania wyzwania klimatycznego** może być spora, zwłaszcza gdy priorytety są gdzie indziej.

- **Anna Karczmarczuk**,
prezeska Ipsos Polska,
PTBRIO

Zmiana klimatu w strategii firmy

Jak pokazują badania "Ziemia atakuje", temat katastrofy ekologicznej nie zniknął w radaru pomimo pandemii czy wojny na Ukrainie. Jak zachowają się biznesy przy rosnącej inflacji, spowolnieniu gospodarczym i zmniejszeniu siły nabywczej Polaków? Czy nie porzucą swoich długoterminowych planów i inwestycji? To będzie prawdziwy sprawdzian z odpowiedzialności.

Zdadzą go tylko te firmy, które pomimo krótkotrwałych perturbacji będą z odwagą i wizjonerstwem realizować swoje misje dbając o klientów i środowisko, w którym żyjemy. W końcu **nie będzie biznesu na martwej Planecie.**

- **Anna Gorączka**, ekspert dekarbonizacji biznesu

Największe wyzwanie dla polskich firm to umieć się przyszłościowo nastawić na zwrot w stronę wodoru – poza chęciami **średnioterminowego akcjonariatu.**

- **Jacek Wasilewski**, Narrative Impact

Duża zmiana szykuje się w obszarze **wzmocnienia pozycji konsumentów w procesie transformacji ekologicznej.** Na poziomie unijnym trwają prace nad projektem dyrektywy, która ma na celu zapewnienie konsumentom możliwości podejmowania świadomych i przyjaznych środowisku decyzji przy zakupie produktów, a tym samym przyczyniania się do bardziej zrównoważonej konsumpcji. Planowane są takie rozwiązania jak przeciwdziałanie planowemu postarzaniu produktów i promowanie ich dłuższej trwałości, czy ochrona konsumentów przed greenwashingiem. Przedsiębiorstwa muszą na bieżąco śledzić planowane regulacje i przygotowywać się na ich wdrożenie.

- **Dr Agnieszka Szymecka-Wesołowska**, FoodLaw

Obecność na europejskim rynku gospodarczym wymaga zielonej transformacji firm. **Mało podmiotów gospodarczych w Polsce wydaje się mieć tego świadomość.** A już dzisiaj znam takie firmy, które kooperują z największymi koncernami z Niemiec, które albo dostosują się i będą elementem zielonych łańcuchów dostaw, albo wypadną. Chcesz dostarczać komponenty do niemieckich aut – udowodnij, że masz zieloną energię do produkcji części. Tak to działa. I to jest na razie wiedza dla wtajemniczonych.

- **Piotr Masłowski**,
zastępca prezydenta miasta Rybnika

Inne wyzwania dla firm działających w Polsce

Aktywiści ekologiczni obawiali się początkowo, że temat wojny w Ukrainie zdominuje świadomość społeczną i spowoduje, że ich wysiłki zmierzające do uwrażliwiania społeczeństw na kwestię zmiany klimatu zostaną zniweczone. Tak się jednak nie stało. Z raportu „Ziemia atakuje 2022” wynika, że zanieczyszczenie środowiska, to dwa z trzech największych zagrożeń stojących przed światem (konflikty zbrojne i wojny wskazało 68% badanych, zanieczyszczenie środowiska – 50%, zmianę klimatu – 50%). Niestety za względnie wysoką świadomością zagrożenia nie idzie wiedza. A niski poziom wiedzy społecznej na temat zmiany klimatu tworzy podatny grunt do wszelkich praktyk greenwashingowych. Drugi problem, to malejący entuzjazm ludzi młodych do działań dla dobra klimatu. Aż 23% osób w wieku 18-24 lat twierdzi, że „to inni są odpowiedzialni za katastrofę ekologiczną, nie zamierzam nic z tym robić”. Te dwa wyzwania, a więc **przekazywanie sprawdzonej i naukowej wiedzy i aktywizacja ludzi młodych** to najważniejsze wyzwania edukacyjne przed jakimi stoją dziś firmy i instytucje.

- **Kamil Michalski**, COO w Kantar Polska

Chciałbym, żeby było to **wymuszenie na władzach** transformacji energetycznej.

- **Marcin Popkiewicz**, Nauka o Klimacie

Dostosowanie się [a właściwie rozpoczęcie procesu dostosowywania się produkcji] do narzuconych standardów.

- **Maciej Konopka**, Brandy LAB, ASP w Warszawie

Kryzysy ostatnich lat pokazały że czas spojrzeć w lustro i powiedzieć sobie i inwestorom, że **utrzymanie dotychczasowych marż zysku i tempa wzrostu jest niemożliwe**. Jednocześnie nie może i absolutnie jest możliwe aby odbyło się nie kosztem pracowników czy wynagrodzeń ale właśnie kosztem mniejszych ambicji i apetytów biznesowych. Czekam na tych, którzy głośno to powiedzą jako pierwsi. W to wpisują się REALNE działania na rzecz ograniczenia emisyjności, wspierani polityk pro-ekologicznych, bardzo uważnego przyglądania się akcjom typu: zalesianie, ule w miastach czy łąki kwietne. To wszystko działania które są fajne PR-owo ale mają za zadanie generować coraz większe przychody w efekcie poprawy wizerunku. Potrzeba ogromnie realnych działań a wcześniej realnej edukacji na temat skutków takich działań. Tu widzę dużą rolę dla profesjonalnych, bezstronnych edukatorów i regulację tego obszaru.

- **Daniel Petryczkiewicz**, aktywista klimatyczny i influencer

A u nas, w Latach Dwudziestych cieszymy się nie tylko z tego, że najnowsza edycja „Ziemia nie Atakuje” rozchodzi się jak „świeże bułeczki”, ale też z tego, że wyraźnie odczuliśmy wzrost zainteresowania takimi tematami, jak:

Krótkie podsumowanie wiedzy o problemach Ziemi i reakcji społecznej [na podstawie m.in. „Ziemia nie Atakuje”] dla pracowników dużych firm

Przygotowanie przewodnika [oraz często warsztatów], w jaki sposób krok po kroku wdrożyć w organizacji strategię ESG i po co potrzebne są raporty ESG

Stworzenie macierzy działań w obszarze zrównoważonego rozwoju w taki sposób, by były zgodne z wartościami marki [i Ziemia szczęśliwsza, i konsument rozumie]

Przygotowanie pracowników urzędu miasta do wprowadzenia zrównoważonej strategii i wybór długoterminowych priorytetów dla miasta

Wygłąda zatem na to, że zgodnie z przeczuciami naszych ekspertów, przed nami czas gwałtownego uzupełniania braków w edukacji w obszarze zrównoważonego rozwoju, szczególnie w zagadnieniach dotyczących wpływu firm i instytucji na środowisko [i odwrotnie: wpływu zmiany klimatu na przyszłość firm i miast].

Firmy i instytucje coraz częściej starają się dać swoim pracownikom odpowiednią wiedzę, żeby i rozumieli, i aktywnie wspierali nowe kierunki strategiczne. Mamy nadzieję, że ta wiedza w szybki sposób zostanie przekuta w dobre strategie.

Każdy projekt, gdy mamy możliwość pomóc w tym przekuwaniu wiedzy na działania jest dla nas przyjemnością [ale też solidną lekcją, bo przecież też wciąż się uczymy].

LATA
DWUDZIESTE

Hello, 2023

ŻYCZYMY DOBREGO I MĄDREGO ROKU!

LATA
DOWODZIESTE

Przyjazne dla środowiska strategie biznesowe